

Päiväys
7.2.2019

Dnro
ÅLR 2019/1152

Eduskunnan
perustuslakivaliokunta

Viite Yhteyshenkilö

Asia

**HALLITUKSEN ESITYS AHVENANMAAN ITSEHALLINTOLAIN
MUUTTAMISESTA (HE 320/2018 vp)**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista siten, että lain säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta pääosin uudistetaan. Lisäksi säännöksiin ehdotetaan eräitä lakitekniisiä ja vähäisiä terminologisia muutoksia. Ehdotus rakentuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä sovittuun ratkaisuun Ahvenanmaan maakunnan taloudesta ehdotettavasta sääntelystä. Hallituksen ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisen yhteisymmärryksen mukaisesti kokonaisuudistus on tarkoitettu saatettavaksi loppuun tätä vaalikautta seuraavien vaalikausien aikana.

Ahvenanmaan maakunnan taloutta koskeva järjestelmä rakentuisi nykyiselle tasoitusjärjestelmälle, mutta se olisi tätä joustavampi. Uuden tasoitusjärjestelmän mitoituksessa on nykytilaan verrattuna huomioitu lisäys maakunnan perusrahoituksen korottamiseksi, jotta voitaisiin varmistaa Ahvenanmaan maakunnan suoriutuminen tehtävästään.

Ehdotuksen kytkös maakunta- ja sote-uudistukseen

Esitys liittyy maakunta- ja sote-uudistukseen siten, että sillä ratkaistaan uudistuksesta itsehallinnon rahoitusjärjestelmälle aiheutuvat pääasialliset ongelmat samalla, kun rahoitusjärjestelmästä tulee nykyistä dynaamisempi.

Esitys ei ole riippuvainen maakunta- ja sote-uudistuksesta. Sen sijaan maakunta- ja sote-uudistus on riippuvainen itsehallintolain muuttamisesta.

Tämän takia maakunnan hallitus edellyttää, että eduskunta päättää ensin itsehallintolain muuttamisesta ennen kuin maakunta- ja sote-uudistuksesta päätetään.

Maakunnan hallituksen ajatuksia esityksestä

Maakunnan hallitus voi hyväksyä ehdotuksen, joka on useiden kompromissien tulos.

Esitys tarjoaa valtakunnalle ratkaisun, joka poistaa maakunta- ja sote-uudistuksen ongelmat suhteessa itsehallintolakiin, ja Ahvenanmaa saa puolestaan eräänlaisen korotuksen itsehallinnon perusrahoitukseen.

Nyt ehdotettava kompromissi antaa vuositason noin 10 miljoonaa euroa, kun uuden järjestelmän toteutumaa 0,45 prosentin suuruisella tasoitusperusteella verrataan tämänhetkisen järjestelmän toteutumaan. Maakunnan hallitus katsoi alun perin, että perusrahoitusta pitäisi korottaa noin 15 miljoonalla eurolla mm. ottaen huomioon merkittävä väestömuutos. Maakunnan hallitus on poliittisessa vuoropuhelussa hyväksynyt perusrahoituksen korottamisen esityksessä ehdotetulla tavalla.

Ahvenanmaa katsoo, että riippumattoman elimen tulisi päättää tasoitusperusteen suuruudesta, jotta varmistetaan, että muutoksesta voidaan päättää, ja ettei kumpikaan osapuoli voi estää ratkaisun saavuttamista. Kompromississa Ahvenanmaan valtuuskunnan roolia kasvatetaan siten, että sille annetaan oikeus tehdä ehdotuksia valtioneuvostolle. Maakunnan hallitus katsoo kuitenkin, että prosessissa on viime vuosina selvästi ilmennyt tarvetta sille, että puolueeton elin tekisi lopullisen päätöksen, jotta järjestelmä toimisi käytännössä myös silloin, kun valtakunta ja maakunta ovat keskenään erimielisiä. Tasoitusperusteen muuttamista koskevat säännökset on alun perin tehty siten, että niitä soveltaisi lainsäädännön alaisuudessa toimiva elin (lain soveltaja) eikä elin, joka vastaa lakien hyväksymisestä (lainsäätäjä).

Siirtymäsäännöksestä ja esityksen vaikutuksia koskevasta selvityksestä käy ilmi, että ehdotettu talousjärjestelmä, mukaan lukien tasoitusperusteen suuruus, on valmisteltu siltä pohjalta, että arvonlisäverotuotot kasvaisivat noin 1,6 miljardilla eurolla maakunta- ja sote-uudistuksen seurauksena. Selvityksestä ilmenee myös, että vertailua tehtäessä tasoituksen ja verotasoituksen toimittamisvuoden perusteella, nykyisen talousjärjestelmän ja ehdotetun talousjärjestelmän välisestä toteutumasta johtuva maakunnan perusrahoituksen lisäys on noin 10 miljoonaa euroa vuodessa laskettuna vuoden 2021 tasolla. Jos arvonlisäverotuotot eivät maakunta- ja sote-uudistuksen seurauksena muutukaan tarkoitetulla tavalla, tasoitusperustetta tarkistetaan suhteessa poikkeamaan.

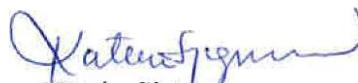
Tämän esityksen valmistelussa on otettu huomioon maakuntauudistusta koskevan ehdotuksen vaikutukset, sellaisina kuin ne ovat muutoksineen hallituksen esityksessä HE 15/2017 vp. Sen sijaan asiaan liittyvien uudistusten vaikutuksia ei ole otettu huomioon, esim. niin sanottua monikanavarahoitusta koskevaa esitystä (HE 297/2018 vp).

Lopuksi maakunnan hallitus haluaa huomauttaa, että otsikon ”Asian valmistelu” alta puuttuvat Ahvenanmaan maakunnan hallituksen 5.11.2018 antamassa lausunnossaan esittämät näkemykset. Lausunnossaan maakunnan hallitus esitti seuraavaa: ”Maakunnan hallitus kunnioittaa solmittua poliittista sopimusta ja edellyttää, että tasoitusperusteeksi ehdotetaan 0,45 prosenttia siten, että uusi järjestelmä korottaa perusrahoitusta 10 miljoonalla eurolla yllä olevan laskelman mukaisesti.” Esityksessä käydään läpi valtiovarainministeriön ja Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnot, mutta ei maakunnan hallituksen.

**Maakunnan hallituksen
päätelmät**

Maakunnan hallitus puoltaa esitystä ja uskoo, että sille voidaan saada maakuntapäivien tuki.

Lopuksi maakunnan hallitus toteaa, että itsehallintolain 69 §:n mukaan itsehallintolain muuttamisesta on päätettävä ennen kuin eduskunta päättää maakunta- ja sote-uudistuksesta.

Katrin Sjögren

Maaneuvos

Camilla Gunell

Varamaaneuvos

TIEDOKSI:

Ahvenanmaan maakuntapäivät, itsehallintopoliittinen lautakunta

Valtiovarainministeriö
Oikeusministeriö
Ulkoasiainministeriö